

ПРАВНИ АСПЕКТИ НА ПРОЦЕДУРИ ЗА ИЗТЕГЛЯНЕ НА ХРАНИ В ЛОГИСТИКАТА

*Мариета Стефанова, Димитър Канев, Камелия Нарлева
Висше военноморско училище „Никола Йонков Вапцаров“*

LEGAL ASPECTS OF FOOD RECALL PROCEDURES IN LOGISTICS

*Marieta Stefanova, Dimitar Kanev, Kamelia Narleva,
Nikola Vaptsarov Naval Academy*

Резюме: *Целта на настоящия доклад е да направи анализ на някои аспекти от прилагането на законодателните изисквания във връзка с изготвянето и реализирането на планове за изтегляне на храни по логистичната верига.*

Ключови думи: *изтегляне, храни, безопасност*

Abstract: *The objective of this paper is to analyse some aspects of the implementation of the legislative requirements in relation to the design and implementation of food recall plans in the logistics chain.*

Key words: *recall, food, safety*

Doi: <https://doi.org/10.36997/LBCS2022.15>

Въведение

През последните години сме свидетели на зачестяване на случаите на изтегляне на хранителни стоки по логистичната верига на доставки (Mohapatra, Patbandha 2022; Nguyen, Li 2022). Предприетите действия на логистичните фирми, свързани с изтегляне от пазара или изземване от потребителите на хранителни продукти, са свързани предимно с възникнали проблеми и различни опасения за безопасността и здравето на потребителите на фалшифициран, неправилно маркиран или неотговарящ на законодателството продукт (Soon, Brazier, Wallace 2020; Yu et al. 2022). Логистиката за изтеглянето на тези продукти от пазара по същество е обратна логистика. Установено е, че при предприемането на подходящите действия трябва да се търсят най-ефективните методи на комуникация за спешното или поне навременно уведомяване на пря-

ко засегнатите потребители, дистрибуторите, производствените партньори и широката общественост за засегнатите продукти, като се акцентира на непосредствените рискове за безопасността и здравето на потребителите (Pashova 2021; Pauliková et al. 2021; Stoyanova 2021). Обратната логистика, която следва да бъде организирана, особено в случаите, в които тя обхваща няколко държави, има както обслужващ, така и екологичен аспект (Liao, Zhou, Zhao 2018; Soon et al. 2020) и е необходимо организациите да бъдат гъвкави към настъпилите промени във външните обстоятелства на заобикалящата среда (Калинова 2022). При предприемането на конкретните дейности по изтеглянето на продуктите трябва да се има предвид, че опаковка на такива продукти може да е с нарушена цялост или продуктът може да притежава характеристики, които могат да представляват заплаха за логистичния персонал, ангажиран с обратната логистика и изпълнението на законодателно регламентираните действия в такива случаи (Hussain, Dawson 2013; Kramer, Coto, Weidner 2005). Приложимото към момента законодателство не дефинира като „изтегляне“ действията по обратната логистика, когато хранителният продукт не е бил разпространен в търговската мрежа на дребно, както и в случаите, в които предприетите действия са в резултат на несъответствия, свързани с качеството на стоките, или се обновяват продуктовете запаси, които са преди изтичането на срока на минимална трайност. Независимо от това, че не е законодателно регламентирано като „изтегляне“ от пазара, при неправилни прогнози за бъдещи продажби бързооборотните стоки с кратък срок на годност генерират много отпадъци, разходи за обратна логистика или унищожаване и повлияват отрицателно маржа на печалбата.

Целта на настоящия доклад е да се направи анализ на някои аспекти от прилагането на законодателните изисквания във връзка с изготвянето и реализирането на планове за изтегляне на храни по логистичната верига.

Изложение

Действащото законодателство, регламентиращо процесите на изтегляне от пазара, е свързано с различни европейски законодателни актове, като основните от тях са: Регламент (ЕО)178/2002,

Регламент (ЕО) №1935/2004, насоки, издадени от Европейския орган за безопасност на храните, регламентите, свързани с определянето на статута на Системата за бързо предупреждение на храни и фуражи (RASFF) и съответно нейните насоки. Системата RASFF си сътрудничи тясно с Европейската полицейска служба (Европол) и Агенцията на Европейския съюз за сътрудничество в областта на наказателното правосъдие (Евроюст). Европейските разпоредби налагат всяка държава членка да адаптира своето законодателство, за да се сведат до минимум проблемите, свързани с обратната логистика на несъответстващите на пазара хранителни стоки.

Адаптираното в Република България законодателство е включено в разпоредбите на чл. 43 от Закона за управление на агрохранителната верига (ДВ, бр. 51, 05.06.2020 г.), според които е забранено връщането на храни от обекти за търговия на едро и дребно в обекти за производство, освен в случаите по чл. 19 от Регламент (ЕО) №178/2002. Съгласно разпоредбите на Раздел II., чл. 4, ал. 1 от Закона за храните (изм. ДВ, бр. 52, 09.06.2020 г.), храната трябва да е „годна за консумация от хора по отношение на нейните физични, химични, радиологични и микробиологични качества и състав, както и да не представлява опасност за човешкото здраве“. Според регламентирания изисквания, след като негодните за консумация продукти бъдат изтеглени от пазара, следва да бъдат унищожени чрез разрушаване. Всички тези разпоредби налагат операторите в хранителната промишленост да имат изготвен и действащ план, преди да се случи неблагоприятното събитие, за да може да се гарантира, че последващите действия, предприети за изтегляне на храна, ще бъдат проведени с необходимата бързина и ефективно. Последователността на действията по обратната логистика на изтеглянето на продуктите е представена на фигура 1.

Фигура 1. Действия при изтегляне на продукт

Източник: Собствени проучвания.

Един от изискуемите атрибути на плана е в него да бъдат разписани ясни и недвусмислени отговорности и ресорни лица за тяхното изпълнение. Изготвянето на плана следва да включва професионални решения за ефективни действия на управление на процеса на обратна логистика на изтегляне на продукта, позволяващ ограничаване на загубите и влошаване на репутацията. Добре изготвеният план за отзоваване на продукти може да намали неблагоприятното въздействие върху здравето на засегнатите от консумацията потребители, както и загубата на финансовите средства за изземване на компрометирания продукт. Добра производствена практика е планът да включва най-малко следните компоненти (фигура 1):

- предварително определени точни роли и отговорности;
- процедура, която ясно и недвусмислено да позволи при възникването на проблем да се разграничи негодният от годния за консумация продукт и въз основа на която да се определи необходимостта от изтегляне;
- списъци с контакти на регулаторните органи и клиентите, кои-

то трябва да бъдат информирани незабавно при възникване на условия за изтегляне на продукта;

- процедура за контрол на ефективността, която да бъде използвана за отчитане на предприетите мерки по отзоваване, и формуляри, в които да бъде попълвана тази информация;

- шаблони за уведомяване, които да бъдат попълнени в случай на изтегляне.

Решенията за задействането на планираните дейности, заложенни в програмата за изтеглянето на продукти от пазара, трябва да бъдат бързи и своевременни, за да не може както информацията, така и дезинформацията (в случай, че я има) да се разпространи бързо. Определянето на причината за изтеглянето следва да бъде основен приоритет на всяка логистична фирма, за да се минимизират загубите и да се премине по-бързо към възобновяване на дейността в нормалния ритъм. Повтарящите се проблеми с продукти на една и съща търговска марка могат да бъдат причина за прекратяване на дейността и съдебни иски (Kirechev 2021; Oliveira et al. 2022; Pauliková et al. 2021; Stoykova, Zlateva, Pashova, 2020). Този ефект се наблюдава особено в случаите, в които изтегленият продукт участва в състава на други продукти като суровина за производството или при случаите, в които засегнатият продукт е опаковъчен материал. Това налага при задействането на плана не само да се идентифицират засегнатите продукти, за които е възникнало несъответствието, но и всички потенциално проблемни продукти.

Бързината на реакция може да повлияе положително върху размера на щетите от възникналите неблагоприятни събития. Бързината във вземането на решения не трябва да пречи на правилното документиране, събирането на информация и записи, които да послужат като доказателство за съответствие спрямо регулаторните изисквания, но също така да защитят логистичните дружества в случай на съдебни иски и защита на търговската марка. Процесите на премахването и изолирането на засегнатите продукти не трябва да компрометират незасегнатите продукти на същата марка, оставащи в търговската мрежа. Погрешно е възприето като добра търговска практика пренебрегването, забавянето или подценяването на проблема и очаквания проблемите да намерят решение от само себе си и да отшумят. В повечето случаи пренебрегването на проблемите, свързани с неотговарящите на законодателството или спецификациите продукти се

задълбочават и имат потенциала непоправимо да навредят на репутацията на логистичните дружества, които не са предприели адекватни мерки за контрол върху ситуацията.

Заключение

Действащото законодателство, регламентирано в различни европейски законодателни актове очертава основните действия, които следва да се предприемат при изтегляне на хранителни продукти по логистичната верига и позволява да се сведат до минимум проблемите, свързани с тяхната обратна логистика. Независимо от това, че причините за изтегляне могат да бъдат различни по своя характер, допринасящите фактори за минимизирането на негативните последиствия са свързани с бързината и адекватността на реакция за задействането на ефективен и приложим в конкретната пазарна ситуация план за управление на изтегляне на храни от търговската мрежа.

Използвана литература:

1. Калинова, Ж. (2022). Балансът между управляемост и гъвкавост на организациите. // Механика Транспорт Комуникации, №20 (1) (<https://mtc-aj.com/library/2190.pdf>).
2. Hussain, M. A., Dawson, C. O. (2013). Economic Impact of Food Safety Outbreaks on Food Businesses. // *Foods*, Vol. 2, №4, pp. 585-589. doi: 10.3390/foods2040585.
3. Kirechev, D. (2021). Agri-environmental practices for land use as a prerequisite for building a sustainable agri-food system. // *Trakia Journal of Sciences*, Vol. 19, №1, pp. 207-215.
4. Kramer, M. N., Coto, D., Weidner, J. D. (2005). The science of recalls. // *Meat Science*, Vol. 71, №1, pp. 158-163. doi: 10.1016/j.meatsci.2005.04.001
5. Liao, C., Zhou, X., Zhao, D. (2018). An Augmented Risk Information Seeking Model: Perceived Food Safety Risk Related to Food Recalls. // *International Journal of Environmental Research and Public Health*, Vol. 15, №9, p. 1800. doi: 10.3390/ijerph15091800
6. Mohapatra, S. K., Patbandha, T. K. (2022). Recall of Food Products: Practices and Lessons. // *Biological and Chemical Hazards in Food and Food Products*. Apple Academic Press.

7. Nguyen, T. T. B., Li, D. (2022). Towards Safer Global Food Supply Chains: A Comparative Analysis of Regulatory Requirements. Springer Nature.

8. Oliveira, L. L. de et al. (2022). The stakeholder's roles in risk management related to food supply chain recalls: A systematic literature review. // *The International Journal of Logistics Management*, ahead-of-print (ahead-of-print). doi: 10.1108/IJLM-05-2021-0261

9. Pashova, S. (2021). Contemporary Aspects of Goods` Safety. // *Известия на Съюза на учените - Варна. Серия Икономически науки*, №10(1), с. 80-89.

10. Pauliková, A. et al. (2021). Innovative Approaches to Model Visualization for Integrated Management Systems. // *Sustainability*, Vol. 13, №16, p. 8812. doi: 10.3390/su13168812

11. Soon, J. M., Brazier, A. K. M., Wallace, C. A. (2020). Determining common contributory factors in food safety incidents – A review of global outbreaks and recalls 2008–2018. // *Trends in Food Science & Technology*, Vol. 97, pp. 76-87. doi: 10.1016/j.tifs.2019.12.030

12. Stoyanova, A. (2021). The agriculture land—A potential source of hazards for foods. // *Sustainable land management - current practices and solutions 2019 conference proceedings*, pp. 153-162. Varna: Science and Economics. doi: 10.36997/SLM2019.153

13. Stoykova, T., Zlateva, D., Pashova, S. (2020). Commodity Science In Modern Market Conditions. // *Economic Science, Education and the Real Economy: Development and Interactions in the Digital Age*, №1, pp. 427-439.

14. Yu, Z. et al. (2022). Smart traceability for food safety. // *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, Vol. 62, №4, pp. 905-916. doi: 10.1080/10408398.2020.1830262

За контакти:

Гл. ас. д-р Мариета Стефанова
Висше военноморско училище
„Н. Й. Вапцаров“
E-mail: m.stefanova@nvna.eu